

RIIGIKOHUS

ÜLDKOGU

KOHTUMÄÄRUS

Kohtuasja number	5-25-7
Määruse kuupäev	3. oktoober 2025
Kohtukoosseis	Eesistuja Villu Kõve, liikmed Velmar Brett, Oliver Kask, Hannes Kiris, Ants Kull, Kai Kullerkupp, Julia Laffranque, Saale Laos, Vahur-Peeter Liin, Heiki Loot, Kaupo Paal, Ivo Pilving, Paavo Randma, Kalev Saare, Juhan Sarv, Heili Sepp, Nele Siitam, Urmas Volens ja Margit Vutt
Kohtuasi	Kaspar Kartanase, Märt Põdra ja Sulev Švilponise kaebused Vabariigi Valimiskomisjoni tegevuse peale
Menetlusosalised	Riigikogu Kaebaja Kaspar Kartanas Kaebaja Märt Põder Kaebaja Sulev Švilponis Vabariigi Valimiskomisjon Õiguskantsler Justiits- ja digiminister
Asja läbivaatamise viis	Kirjalik menetlus

RIIGIKOHUS MÄÄRAB

Jätta Märt Põdra kaebus läbi vaatamata.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Märt Põder registreeris end Vabariigi Valimiskomisjoni (VVK) 12. juuni 2025. a koosolekut vaatlema MTÜ Ausad Valimised esindajana. 20. juunil 2025 avaldatud koosoleku protokoll kohaselt vaatles ta kõnealust koosolekut MTÜ Ausad Valimised esindajana. Koosoleku neljanda päevakorrapunkti raames käsitleti juurdepääsupiiranguga teavet. VVK kohustas vaatlejaid selleks ajaks koosolekult lahkuma.

2. M. Põder esitas 16. juunil 2025 kaebuse, milles palub Riigikohtul tunnistada õigusvastaseks tema VVK 12. juuni 2025. a koosolekult eemaldamise. Samuti taotleb kaebaja Riigikogu valimise seaduse (RKVS) § 12 lg 3, § 19⁴ jt valimiste vaatlemist reguleerivate sätete põhiseaduspärasuse kontrolli.

M. Põder täiendas kaebust 3. augustil 2025. Kaebuse ja selle täienduse esitas M. Põder isikliku e-posti aadressilt enda nimel. Kaebust edastades käsitas VVK seda M. Põdra kui füüsilise isiku kaebusena.

3. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium liitis 27. juuni 2025. a määrusega M. Põdra, Kaspar Kartanase ja Sulev Švilponise kaebused põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) §-st 52 juhindudes ühte menetlusse ning uuendas menetluse PSJKS § 45 lg 1 alusel. 5. septembri 2025. a määrusega anti asi lahendamiseks üle Riigikohtu üldkogule.

ÜLDKOGU SEISUKOHT

4. PSJKS § 37 lg 1 alusel saab isik esitada kaebuse üksnes enda subjektiivsete õiguste kaitseks. Vaatlejal on õigus esitada kaebus selliste toimingute ja otsuste peale, mis on seotud tema kui vaatleja õigustega – eelkõige vaatlemisele seatud tingimusi või takistusi puudutavas osas (viimati RKPJKo 11.09.2025, 5-25-27/8, p 14). M. Põder esitas Riigikohtule kaebuse enda nimel, et vaidlustada enda kui füüsilisest isikust vaatleja subjektiivsete õiguste väidetavat rikkumist. M. Põder esitles end VVK 12. juuni 2025. a koosoleku registreerimislehel MTÜ Ausad Valimised esindajana. Ka VVK 12. juuni 2025. a koosoleku protokollis on M. Põder märgitud kui MTÜ Ausad Valimised esindaja. Järelikult osales 12. juuni koosolekul vaatlejana MTÜ Ausad Valimised, keda esindas M. Põder. VVK vaidlusaluse koosoleku väidetavalt õigusvastane kinniseks kuulutamine sai seega rikkuda üksnes MTÜ Ausad Valimised vaatlejaõigusi ning kaebeõigus on sel ühingul, mitte M. Põdral kui füüsilisel isikul.

5. Valimisseadused näevad ette vaatleja kohustuse end enne vaatlemise alustamist esitleda (nt RKVS § 19⁴ lg 2, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 23⁴ lg 2). Koosoleku ladusa ja tõhusa kulgemise tagamiseks võib VVK seada vaatlejatele ka nõude end enne koosoleku algust registreerida (viimati RKPJKo 01.10.2025, 5-25-47/3, p 9). Vaatleja on kohustatud enda esitlemisel selgelt väljendama, kellenä ta koosolekul osaleb – füüsilise isikuna või mõne teise isiku esindajana. Tuvastamaks, kas vaatlejal on õigus VVK koosolekul tehtud otsust või toimingut vaidlustada, on põhjendatud tugineda eelkõige informatsioonile, mille vaatleja on esitanud VVK koosoleku registreerimislehel või elektroonilise koosoleku puhul VVK-le saadetud registreerimisteates. Selle tahteavalduse sisulises õigsuses ei ole VVK-l ega Riigikohtul üldjuhul põhjust kahelda.

6. Kuivõrd asja lahendamisel üldkogus ilmnesisid asjaolud, millest nähtuvalt ei ole M. Põdral kaebeõigust, jääb tema kaebus PSJKS § 40 lg 1 p 1 alusel läbi vaatamata (vt analoogia korras halduskohtumenetluse seadustiku § 151 lg 2 p 1; vrd nt RKPJKm 03.10.2017, 5-17-29/7, p 8; 09.06.2023, 5-23-31/16, p 7).

7. Kuna M. Põdral ei ole kaebeõigust, siis ei ole vaja kujundada seisukohta tema 3. augustil 2025 esitatud täienduse suhtes. Siiski selgitab üldkogu valimiskaebemenetluses lisadokumentide esitamise kohta järgmist.

8. Olukorras, kus VVK seisukoht vaidlusküsimuses selgub kaebaja jaoks esimest korda VVK kirjalikes selgitustes, millega kaebus Riigikohtule edastatakse, on kaebajal ausa ja õiglase kohtumenetluse reeglite kohaselt õigus esitada omal algatusel VVK seisukohale vastuväiteid. Nii on see juhtudel, kui isik vaidlustab VVK otsuseid, millega lahendatakse valimiste korraldamisega seotud üldisi küsimusi, või VVK toimingut (sh tegevusetust, vt nt RKPJKm 22.07.2025, 5-25-17/4, p 7). Vastuväited tuleb esitada mõistliku aja jooksul, arvestades, et valimiskaebemenetluses kehtivad lühikesed tähtajad. Viimasest tulenevalt võib need esitada ka otse Riigikohtule. Seejuures ei tohi kaebaja esitada esialgse kaebusega võrreldes täiesti uusi seisukohti, sh tõstatada olemasolevast

vaidlusesemest väljuvaid küsimusi. Lisaks eeltoodule võib Riigikohus kõnesoleva kaebuse saamisel ka ise küsida menetlusosalistelt asja kohta lisaselgitusi.

9. Kui isik vaidlustab VVK otsust, millega lahendati tema valimiskaebus, ei ole tal uute väidete esitamine üldjuhul lubatud. Erandiks võib olla näiteks olukord, kus VVK on kaebust Riigikohtule edastades väljendanud kohtueelses menetluses esitatuga võrreldes uusi seisukohti.

10. Lisaks tuleb eristada olukorda, kus kaebaja esitab pärast kaebuse esitamist menetluslikke taotlusi (nt taotleb kohtuniku taandamist, tõendi kogumist vms). Ka menetlusliku taotluse esitamine hiljem kaebuse täiendusena on lubatav eeskätt vaid juhul, kui on mõjuv põhjus, miks seda ei olnud võimalik teha kaebuses.

(allkirjastatud digitaalselt)